

Vidosav Stevanović

NIŠČI

Beograd
2011
DERETA

*Lica i događaji u ovoj domaćoj pritči su izmišljeni.
Ali, nisu izmišljeni: Svet i njegov Tvorac,
mnogopominjani grad Kragujevac,
i njegovi skudoumni
žitelji.*

Konstantin Gorča s. r.

SERAFIMI

AZ
kao Aždahaka

*Zašto nam je divljina na početku,
izdajstvo u sredini, nesloga
na kraju, Gospode nad
vojskama?*

NEPOTPUNI RODOSLOV MLADENOVOG PLEMENA

(u krnjem viđenju duha nečistog)

Na početku beše Mladen Kuronja, smrdljivi jarac sa glavom obajanoga hajduka i nepomenika, koji u sebi saži-
maše žir, hrast i opet žir, zid, ciglu i mistriju, beden snage,
koji sam beše lisnato i granato drevo nad zemljom.

I tecijaše mnogoplodno seme Njegovo, istočnik svetlosti
i bezumlja, iz kojeg nastaju Narodi i Gradovi, bića lakoga
daha i svetle krvi, seni bez budućnosti.

Ovo su sinovi dobeglice i aramije Mladena Lazareva,
koje izrodi sa Stamenom, dugoterpnom ženom svojom, u
godinama njezine plodnosti: Dušana i Jevtu, u Januariju i
Februariju, Milića i Marka, u Martiju i Apriliju, Matu i Sr-
dana, u Maiju i Juniju, Stevana i Trajka, u Juliju i Avgusti-
ju. I kraj.

Tako se, milošću i voljom Neponjatnoga, koji se može
nazvati i Duh Tame, ne navrši godina trajnosti, krug večno-
sti. Razobručenost velikoga kola, koje se može nazvati i Vra-
ćanje, i Ponavljanje, nikada više neće biti zalečena.

Docnije ih sve đuture nazvaše Mladenovićima, po stra-
šnom ocku im, i Bugarašima, jerbo od Vstoka dođoše, i osta-
doše. A lik onoga koji ostaje svetli kao ugodnikov.

Drugoroždeni, Jevta, bezlični, bezmirisni, izrodi sve sa-
me Jevtiće, golaće i bezjake, koji će ostati bez spomena i bez
reči među nama.

Šestoroždeni, Srdan, koji docnije zasnova granu Srdanovića, rodi Dragišu, šestoprstoga, koji, budući vidovit, mogaše da razlikuje pravog od krivog, zakrenutu sukladu od stvarne strahote, čoveka-zverku od nevine životinje, i tako to.

Dragiša, milokrvni i mirni, koji srećno prežive tri rata, Turski, Bugarski i Austrinski, u srednjim godinama muškosti svoje, znači oko pedesetoga goda, rodi lepotana Ignjata Srdanovića, podmigljivoga, opančara kragujevačkog, kraljevog gardistu, pojca za desnom pevnicom u Staroj Crkvi, miljenika dece, pasa i žena, zlatoustoga i medenoglasnoga zmaja sa udom velikijem.

Ignjat sa Nevenom, ženom svojom, i tuđom, loćom i ludojebom, izrodi: Seku, Dinu i Radmilu, Stanka i Stojana, koji se rasuše po belome svetlu, kao migoljavi odsjajci sa krivog i prljavog ciganskog ogledala.

(Ako su još živi u neakvoj Nedođiji, i ako ovo pročitaju, neka se, bez zadnjih namera, smesta jave knjigočiji Konstantinu Gorči, prijatelju poslednjeg viđenja, na atresu: Kotel „Dubrovnik“, Kragujevac, Srbija. Ako su pomrli, neka im je laka crna zemljica, i neka im se puste i ograisane duše upokoje među istoimenima.)

Najmlađi, i najmanji Mladenov sin, rožden uoči Gospojine, neznano koje, rukodelni kolar Trajko, rodi, sa ženom Obrenijom, dva sina blizanca, raznosemena: Mladena Malog i Živorada, koji na znamenju behu Kuzma i Damjan.

Tako se zasnova grana Trajkovića, nemoćnika i džebraka, koje docnije pevidruzi i plačidruzi nazivahu i Žmarcima, i Kepama. Neponjatni svetovi se ukrštahu nad njima, poput raznostranih vijora, ali oni ostadoše ovde dole, smerni blatolupci. Običnost im beše sudbina, i zaborav im beše budućnost.

Stariji bliznak, Mladen Mali, koji dobi vojničku medalju na Bregalnici, na Čatal-česmi ili Lajzanskom ridu, rodi sa

pobeguljom Gospavom, zvanom Vijoglavka: Čedomira i Lepšu, Miluniku i Grozdanu, kojim se kćerima potomstvu gubi svaki ljudski trag u mutnome i nečistome. Pouzdano se zna, ako se može verovati tuđem znanju, da su mnogi njihovi, konjokradice i džeparoši, prevaranti i podvođači, sitnuri-ja i male lopuže, trunuli po robijašnicama, brojnim u nas.

(Ako im se u Zabeli ili Mitrovici, ili bilo gde na mramor-ru, nađe kakav trag, zapis ili grob, neka se izbriše, da ne ruži lik budućih pokolenja. Ako se ne nađe, u šta verujemo, utoliko bolje za javni red i mir.)

Oni, budući niskorodni i skudoumni, nisu prošli trodel-ni put nagore, već nadole, kao talog. Behu prvo sinovi i kće-ri, potom čankolizi i nadničari, na kraju sluge svačije i robo-vi svačiji. Želja njihovih srdaca beše da istrunu bez ostatka, i neka bude tako.

Pobegulja Gospava, ružno prozvana Vijoglavka, koja se pod starost vukla po namastirima i saborima, zapisima i zborištima, sa božjacima, tucacima i slepcima, ostavila je ko-sti neznano gde. Možda je i ova noga koji put, u pijanstvu ili besvesti, zgazila njenu šuplju lobanju u kakvom jendeku sa gušterima i punoglavcima, i možda su je ova istinoljubiva usta gadno opsovala, rečima gordim i poganim.

Poniženja svakovrsna prate nas i posle smrti telesne, kao pretili crvi tustoga mrca, i nema kraja jadu, bedi i uniniju. Ovo mu dođe kao molbenica za oproštaj majčici našoj, Kurvi Tisuć-cevnoj, živonačelnoj, koja mami glasom ljigavim, kao čuma.

Mlađi sin Trajkov, danguba Živorad, nazvan Hromac, Čopa i Bangrljica, rodi *dva sina*, koji se, nadajmo se, neće pojavljivati na stranicama ove istinite pritče. Ako se i budu nametnuli svojim smućenim životima, biće to ovlaš i uzgred.

Čedomir Trajković, zvani Kalea, natragoda, vojnički škart, opančar kragujevački, ortak i žrtva Ignjata Srdano-

vića, kum gagrice Mide Rakidžije, redovni nedeljni posetilac Klare Tromotorke, slavne mamiguze, izrodi tri sina sa Anđelijom, Pticolikom: Relju-Noćila, Žarka-Ponoćila i Senadina-Zorila, najpoznatije patuljke kragujevačke u ovom smešnom i srebroljubivom veku, koji počiva na sugrebu i nakazaniju.

Oni su, dorni nakareti, i mimo naše volje, postali glavna stradalna lica ove pritče, što nam iole mudriji čitalac, koji ume da čita između redova i naopačke, neće zameriti. Njima, ipak, nije mesto u cirkusu, ni u zbirkama šaljivih priča, kao vama i vašima.

Njihove sudbe nisu nimalo srazmerne njihovome rastu, i mi ispravljamo usudovu nepravdu. Iako ništavni, beznačajni, slabomoćni, behu počašćeni čudovišnim stradanjima i patnjama, kao da behu modrokrvi kraljevi, maltene svetitelji. Ovim ih pozdravljamo od sveg srca i molimo, ako se prepoznaju: *Ne zamerite, tužna braćo. U simvoličnom govoru možda ćemo naći iskupljenje i spas, i postati mala i usijana sunca, koja ne umiru. Amin.*

Sedmoroždeni sin dobeglice Mladena Lazareva, blagopristojni Stevan, venac blagosti, rodi sina Živka, koji požive po božjim i ljudskim zakonima, orući, sejući, žanjući, kopajući, vršujući, slavu slaveći, ženu opasujući, bolezanje bolujući, svoje ne dajući, tuđe ne dirajući, munju i grom poštujući, bogu se moleći. Bi pogreben pod čvornovatom jabukom divljakom na cvetojevačkom groblju, nogama prema istoku, glavom prema zapadu, i strunu.

Milokrvni Živko rodi Miloja, koji pogibe negde u Maćedoniji. Možda mu kosti razneše psi i vukovi, i strvoderi kojekakvi, a možda bi sahranjen u velikoj zajedničkoj vojničkoj raki, među istoplemenicima, vrsnicima i zemljacima. Jer, smrti su nam tužno istovetne, kao i životi.

Žena mu Persa plati opelo u cvetojevačkoj crkvi, na dan Zadušnica, i priloži veženi peškir sa rečima: *za Pokoj DUŠE mom Čoveku Milou njegva Udova*. Tim peškirom, udovičkom rukom urađenim, crkvenjak danas pokriva stočić na kojem drži sveće za prodaju. A pečalna Persa izdahnu među svojim.

Miloje rodi: Milku i Ranisava, Milisava i Svetozara, koji se izdeliše ubrzo po sestrinoj udaji u Pusto Selo, žudeći svoju košnicu i kovanluk, svoj med, svoju maticu. Svaki dobi po šest hektara i osamnaest ari ziratne zemlje, i svakom bi dovoljna do veka. Zabran im osta zajednički do dana današnjega.

I zajedničke im ostaše meke i trpeljive oči, osenčene pitominom, blagošću i valovitošću predela, zatamnjene gorčinom, naprasitošću, čulnom povodljivošću i visokom duševnom slatkoćom, zacrnjene prošlošću, sadašnjošću i budućnošću, kao trima crnim barjacima.

Ranisav, argatin, koji tu skoro umre od raka na dvanaestopalačnom crevu, u mukama velikim, sa ženom Živanom rodi Dragomira, koji pogibe u poslednjem ratu, ni prvi ni poslednji, trinaest dana pre primirja.

Bi parčetom granate ranjen u kuk u selu Sikirevci kod Slavenskog Broda, i osam dana umiraše na volovskim kolima, previjen samo prvim zavojem. Izdahnu na operacionom stolu u Somboru, u mukama. Majci se iste noći javi u snu, mršav, poguren, sa vašljivim konjskim čebetom preko pleća, i procvile, glasom prozuklim: *Kosti su moje pored mene, mamo*. I doista, odsečena noga beše pored njega, polaraspadnutoga, u drvenome sanduku. Bi sahranjen prvo na vojničkom groblju u Somboru, potom u Cvetojevcu, pod jabukom divljakom, nogama prema istoku, glavom prema zapadu, i strunu.

Dok su se zvezde padalice rojile nad Srbijom, i krv šikljala iz presečenih grkljana, Dragomir s Olgom rodi Vidosava.
I tačka.

Valja se napomenuti da u cvetojevačkoj Gornjoj Mali stoji oronula kuća, derinja, izvaljenih vrata i prozora, razgrađene ćeramide, prevaljenoga dimnjaka, u kojoj prebivaju slepi miševi, vampiri, uznemirene duše, buljine, sakalude, gušterovi i gad svakojaki. Ponekad skitnice i prosjaci zanoće u njoj, i greju se kraj žmiravih vatara. Žeteoci nadničari iz Komarica, Crnog Kala, Strižila i Opornice žive u njoj za čitavo vreme žetve, i pare se na zemljanome podu. Seljanke kažu, i kunu se da je istina, da se u noćima s mesečinom, naročito u vreme Nekrštenih Daria i na Časne Verige, kada bleska rosa na travi, pred kućom viđaju dva rođena brata, istiniti li, avetinje li, krvavijeh vratova, dugih kosa, jedan s petokrakom, drugi s kokardom, kako se hvataju u koštac i kolju zubima, zverski, kao da im sve beše mržnja, jarost, izdaja i neizlečivi kal. Toliko.

BUKI
kao Božogrobac

Osećam pukotinu među nama, štokakvima, koja se
širi. Osećam razdor, kukavičluk, niskost i
poniženje. Osećam mržnju koja damara
kao srce. I krv toplu koja će
prokapati među nama,
štokakvima.

*Ako su nam nož i puška po sredini,
šta je u dušama našim,
sem izdaje i
potvore?*

OTAC
ILITI
DRVO JE DRVO A PLOD JE NIŠTA

Koji ovo rukom zapisuje, na hartiji kao na mramoru, uni-
li Konstantin Gorča, prijatelj svetlosti, izviditelj neprija-
telja, ispunjen samosudnom mišlju, po nalogu unutarnjih
pregalaca i pravilima samosazdanija, zna:

Čovek od koga sve počinje, Mladen Lazarev, dobeglica
od grada Pernika ispod planine Vitoše, sin smutnih vremena
buna i ustanaka, bio je ljudina nad ljudinama, podrug i ve-
trogonja, mrzilac Turaka, Gangrca i Mandžuka, slabotinja,
mleka i mršavih žena, ubojica, lomivrat i stamen-kremen.

Pred njegovom bičjom snagom strepeli su mučaljivi i krotki
cvetojevački seljaci, potomci nekakvog mirnog roda ćumurdžija,
čobana i travara, iza leđa mu se sveteći pakosnim pričama:

da je plod Ciganina Caranca iz Rumunjske, pređe roba,
i masnoguze bugarske vojnikuše, kopiljare, što mu se vidi po
crnoj masti i grbavom nosu,

veštac, koji na leđima i prsima nosi krvave mrlje u obli-
ku dečjih glava, u šta se uveriše oni koji ga videše golog ka-
ko se, urlajući od zdravlja, kupa u Radojičinom Viru,

krvopilac, koji snagu izobilu obnavlja koljući zubima ja-
ganjce-prvence, radi čega, kad god on prolazi, ovce bleje i
ovnovi trče ukrug kao maniti,

sluga Repatog, koji u noćima bez mesečine, naročito
oko Vavedenija i Preobraženija, izilazi na subližnja brda

Kapovac, Tipac i Bučinu, gde igra s gvozdenzubama i lomi drveće.

„Skraće mu vratinu njegov gosa s papcima i magarećim repom. Trgnuće mu krvčina na usta i nos kada dođe čas da mreti treba. Odneće ga kuge i morije“, šaputale su i krstile se za njim mršave, usukane i krivopleće cvetojevačke žene, čekajući s vedricama i testijama na obramicama pored *izvo-ra u potoku*.

„Minuće i njegova sila. Ludovaće još maličak, ostariće, pogrbiće se, onemoćaće, obezubiće. Lecaće pored plotova ko i svaki od nas. Smejaćemo se onda“, zloslutili su i proricali pomeljari u vodenici, osluškujući pljuskanje vode na vitlu, mumlanje kamena gornjaka i donjca, i brborenje čeketala.

Bilo kako bilo, dobeglica i novi naseljenik Mladen je živeo kako je hteo, ili kako je jedino umeo, silio se i prsio, hvalisao se i razmetao.

Sam je, na rukama, iznosio volovska kola do glavčina zaglibljena u gusto jesenje blato na putu prema Lepenici i Antonijevoj vodenici, dok su se zgrbaćeni volovi uzaman naprezali, plizali i padali na zadnje noge.

Sam je nosio cela celcijata okresana hrastova debela uz obronak više potoka, na kojem je gradio kuću za sebe i svoje, dok su po četvorica njegovih bikastih sinova dahtali pod teretom, psovali se i malaksavali na uzbrdici.

Sam je pored Kostičke potočare zadavio do zuba naoružanog i osionog *Gospodarevog pandura*, koji beše došao za porez u ime obrenovićevske vlasti, i sam ga zakopao u zabranu, dok ostali seljani nedeljama nisu smeli da mrdnu iz sela, očekujući bogzna kakvu odmazdu iz Kragujevca, grada prestonoga.

Sam je, pred gostima iz Resnika, Brzana, Botunja i Dobrovodica, ispijao čabrić prepečene rakije, jake kao grom ne-